

inštitút finančnej politiky

Ministerstvo financií SR / www.finance.gov.sk/ifp

Tri výzvy slovenskej ekonomiky

Aktualizácia identifikácie priorít Slovenska

Marec 2019

Manuál

Autor

Habodászová Ľuba luba.habodaszova@mfsr.sk

Na dokumente ďalej spolupracovali kolegovia z IFP: Juraj Cenker, Jakub Fodor, Veronika Horváthová, Slavomír Hidas, Vladimír Peciar, Soňa Slobodníková, Juraj Šuchta, Peter Wittermann, Branislav Žúdel.

Upozornenie

Materiál prezentuje názory tímu autorov Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania analýz Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR) ako autora týchto názorov.

Obsah

Úvod.....	4
1. Tri najväčšie výzvy slovenskej ekonomiky.....	8
2. Výsledky jednotlivých oblastí.....	12
2.1 Moderná ekonomika.....	12
2.2 Udržateľné a nízkouhlíkové hospodárstvo.....	14
2.3 Kvalita života.....	15
Bibliografia.....	19

Úvod

Kvalitu napredovania krajín nestačí merať len cez optiku HDP. Rast HDP napriek viacerým nedostatkom naďalej ostáva kľúčový pre materiálne a nemateriálne napredovanie krajín. Nie je však jediným postačujúcim predpokladom zvýšenia kvality života, ktorej meranie si vyžaduje omnoho komplexnejší pohľad.¹ Niektoré organizácie preto zverejňujú súbor viacerých indikátorov (Európska komisia, OECD), či kompozitný index kvality života (OSN). Vychádzajúc z prístupu OECD, prvá verzia manuálu pre identifikáciu priorít Slovenska „Tri výzvy slovenskej ekonomiky“ (2015)² a následná aktualizácia v roku 2017³ navrhla sériu medzinárodne porovnateľných indikátorov zachytávajúcich rôzne aspekty dlhodobého rozvoja krajiny a kvality života nad rámec HDP. Prvá verzia manuálu zároveň obsahuje popis metodiky použitej pri interpretácii výstupov indikátorov a formulácii hlavných výziev našej ekonomiky. Získali sme tak nástroj, ktorý nám pomáha zlepšiť objektivizáciu pri identifikácii oblastí, v ktorých Slovensko zaostáva najviac a kam by malo prioritne smerovať reformné úsilie.

Sledujeme postavenie Slovenska v medzinárodnom porovnaní cez skupiny indikátorov v kľúčových oblastiach. Systematické definovanie priorít slovenskej ekonomiky na základe dopredu známej a dobre merateľnej metodiky odbúrava subjektívne vnímanie a zaručuje konzistentnosť. Keďže publikácia pravidelne využíva najnovšie dostupné dáta v sledovaných oblastiach, je takisto nápomocná pri monitorovaní postavenia Slovenska v medzinárodnom porovnaní v čase. Tohtoročná verzia obsahuje okrem tradičnej aktualizácie hodnôt jednotlivých indikátorov aj miernu úpravu pri výbere samotných indikátorov (Box 1).

Každoročné posúdenie troch priorít pomáha reflektovať na štrukturálne opatrenia vládnych politík. Aktualizácia dokumentu slúži na posúdenie troch priorít na základe porovnania postavenia Slovenska v jednotlivých oblastiach. Na tieto priority by sa mali zamerať opatrenia Národného programu reforiem každoročne schvaľovaného vládou SR v apríli. Navrhnutý prístup je inšpirovaný pravidelnou publikáciou OECD „Going for Growth“ a je v súlade s iniciatívami ako NAEC (New approaches to Economic Challenges) či Better Life Initiative (OECD, 2013).

Medzi tri výzvy aktuálne patrí základné školstvo, zdravotníctvo a trh práce. Celkovo sledujeme 19 výsledkových indikátorov a 77 doplnkových indikátoroch pre 11 oblastí v troch hlavných tematických okruhoch: moderná ekonomika, udržateľné hospodárstvo a kvalita života. Výsledkové indikátory slúžia na zoradenie oblastí podľa pozície Slovenska v medzinárodnom porovnaní⁴. Doplnkové indikátory, ktoré nie sú nevyhnutne výsledkovými, dopĺňajú obraz o situácii v danej oblasti takisto v medzinárodnom porovnaní. Oproti poslednej verzii publikácie nedošlo k výraznej

¹ Filko, M. a kol. (2010), [Ako sa najesť z grafov: 10 receptov pre slovenskú ekonomiku](#), Diskusná štúdia NBS 1/2010.

² Haluš, M. (2015): [Tri výzvy slovenskej ekonomiky](#)

³ Lafféřsová (2017): [Tri výzvy slovenskej ekonomiky – aktualizácia](#)

⁴ Aby sme mohli porovnávať hodnoty indikátorov medzi oblasťami, používame štandardizované hodnoty rozdielov od priemeru relevantnej skupiny krajín (OECD prípadne EÚ).

zmene v prioritách slovenskej ekonomiky. Naďalej platí, že oblasti, v ktorých Slovensko zaostáva najviac, sú základné školstvo, zdravotníctvo a trh práce.

BOX 1: Čo je nové?

Prehľad vstupných dát v priloženej dátovej prílohe ukazuje, že existujúce indikátory vo väčšine spĺňajú kritéria výberu odporúčané OECD⁵. Dostupnosť dát je niekedy obmedzená (podiel fajčiarov, spotreba alkoholu), prípadne s časovými oneskorením (miera skládkovania, či odvrátiteľná úmrtnosť), ale vo väčšine indikátorov nám OECD databáza a Eurostat poskytujú kvalitné a najnovšie dostupné dáta s dostatočnou schopnosťou rozlíšiť výkon jednotlivých krajín. Napriek tomu naša aktualizácia obsahuje nasledovné zmeny:

- V oblasti **Podnikateľské prostredie** pribudol „Index vnímania korupcie (CPI)“, ktorý sme presunuli z oblasti Bezpečnosť. Indikátor pre korupciu bol pôvodne priemerom indexu vnímania korupcie (CPI) a indexom podnikateľských postojov ku korupcii z Eurobarometra. Keďže Eurobarometer nevykonáva tieto prieskumy každoročne, používame len CPI. Zároveň, index CPI je kompozitným indikátorom tvoreným na základe niekoľkých prieskumov⁶.
- V oblasti **Kvalita výskumu a VŠ** je hlavným indikátorom „Podiel citácií na výskumníka“. Keďže citácie sa kumulujú v čase, tento indikátor sme prepočítali ako priemer posledných troch rokov. Cieľom tejto úpravy je zmierniť relatívnu citlivosť hodnoty k poslednému dostupnému roku porovnania.
- V oblasti **Kvalita základného školstva** sme prepočítali „Platy učiteľov“ ako podiel plátov učiteľov k platom VŠ vzdelaných (doteraz sme porovnávali najvyššie dosiahnuteľné platy učiteľov prvého stupňa ZŠ). Nový indikátor lepšie odráža spoločenské postavenie učiteľov a atraktivitu učiteľskej profesie, čo sa môže odrážať v kvalite výkonu učiteľov. Merateľné aspekty testovania PISA sme obohatili o indikátor „Podiel žiakov nedosahujúcich základnú úroveň v prírodných vedách“, čím chceme doplniť údaj o priemernom výsledku našich žiakov v PISA testovaní, ktorý samostatne neposkytuje úplný obraz o rozdelení výsledkov. Indikátor „Zaškolenosť 0-2 ročných detí v predškolských zariadeniach“ sme ponechali len v oblasti Trh práce. Širšia dostupnosť kvalitných predškolských zariadení pre deti do 3 rokov je jeden z faktorov, ktoré pozitívne vplyvajú na zamestnanosť matiek s malým deťmi⁷. V kontexte kvality základného školstva je dôležitý hlavne indikátor „Zaškolenosť 3-5 ročných detí v predškolských alebo školských zariadeniach“. Účasť detí na predškolskom vzdelávaní zlepšuje ich neskoršie výsledky v ďalšom vzdelávaní. Účasť na vzdelávaní v skoršom veku pred začatím základnej školy je dôležitý faktor úspešnosti najmä z pohľadu sociálne znevýhodnených detí na Slovensku (OECD, 2019).

⁵ Publikácia „Measuring distance to the SDG targets“ (OECD, 2017) identifikuje želané vlastnosti indikátorov pre SDG (Sustainable Development Goals): platnosť (face validity), diskriminačná sila (discriminatory power), široká dostupnosť a vysoká kvalita štatistického zberu dát.

⁶ European Commission Joint Research Center v roku 2018 vykonal už druhý audit štatistických vlastností indexu CPI tvoreného z minimálne troch až maximálne trinástich možných zdrojov (prieskumov expertov ohľadom vnímania korupcie). Jednou z vlastností indexu je, že ako kompozitný index lepšie diferencuje medzi jednotlivými krajinami práve vďaka využitiu viacerých zdrojov. Úprava metodiky umožňuje porovnanie v čase od roku 2012.

⁷ Hidas, S. a Horváthová, V. (2018), [Women Still Can't Have It All: Barriers to Higher Maternal Employment in Slovakia](#)

- Oblasť **Dopravná infraštruktúra** sme zo súčasnej verzie vylúčili. Doprava má investičný charakter (je vstupom pre ostatné sektory ekonomiky) a tým pádom nemá jednoznačný výsledkový indikátor. Kvalitná dopravná infraštruktúra poskytuje rýchly a bezpečný presun ľudí a tovarov bez výrazných vplyvov na životné prostredie. Environmentálne vplyvy dopravy sú už zachytené v oblasti Environmentálnej udržateľnosti (emisie). Bezpečnosť dopravy (smrtné nehody) sme presunuli do oblasti Bezpečnosť⁸.
- V oblasti **Príjmové nerovnosti** sme dva indikátory príjmovej distribúcie (rozdiely ovplyvnené bohatými a rozdiely ovplyvnené chudobnými) nahradili jedným indikátorom „Podiel príjmov ôsmeho a druhého decilu v rozdelení príjmov“. Keďže príjmové rozdelenie sa v prípade Slovenska príliš nelíši pod a nad mediánom, túto zmenu sme spravili kvôli dostupnosti novších dát. Pre regionálne rozdiely sme nahradili pôvodný indikátor „Regionálne príjmové rozdiely“ (merané Gini indexom HDP na obyvateľa medzi regiónmi) novým indikátorom takisto kvôli dostupnosti dát. Nový indikátor zachytáva regionálne príjmové rozdiely podielom priemerného príjmu v najbohatšom a najchudobnejšom kraji. Do tejto oblasti sme z oblasti Bezpečnosť premiestnili aj mieru relatívnej chudoby ako podiel populácie s príjmom pod 40% mediánového príjmu.
- V oblasti **Kvalita zdravotnej starostlivosti** sme na základe oprávnenej kritiky⁹ zmenili indikátor „Zdravé roky života“ na nový indikátor „Očakávaná dĺžka dožitia pri narodení“ pre mužov a ženy zvlášť. Na základe Revízie výdavkov v zdravotníctve sme presunuli indikátor „Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou“ z doplnkových medzi hlavné indikátory. Tento indikátor najlepšie odzrkadľuje kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti a ponúka aj medzinárodné porovnanie. Revízia II. si ho tiež vybrala za jeden z hlavných výsledkových indikátorov sledujúcich kvalitu zdravotnej starostlivosti. Ako doplnkový naďalej používame indikátor „Predchádzateľná úmrtnosť“, pretože zaráta aj úmrtia, ktorým sa dalo predísť napríklad osvetou o zdravom životnom štýle, či zlepšením kvality životného prostredia.
- V oblasti **Environmentálna udržateľnosť** sme presunuli „Energetické dane“ do doplnkových indikátorov vzhľadom na ich charakter vstupného indikátora. Medzi hlavné indikátory sme doplnili indikátor „Zmena lesného porastu“, ktorý mapuje problematiku ubúdania lesov ako jednej z troch najväčších výziev životného prostredia na Slovensku¹⁰. Zároveň sme ako doplnkový indikátor pre oblasť lesov vybrali „Intenzitu využívania lesných zdrojov“. „Miera recyklácie komunálneho odpadu“ bola presunutá medzi hlavné indikátory, keďže ju odborníci z Inštitútu environmentálnej politiky identifikovali ako hlavný indikátor pre oblasť odpadového hospodárstva. Zároveň bol pôvodný hlavný indikátor „Miera skládkovania“ zaradený medzi doplnkové indikátory. Doplnkový indikátor „Trend v emisiách CO₂ v sektore energetiky“ bol nahradený aktuálnejším indikátorom „Náročnosť energetickej spotreby na emisie CO₂“. Z dôvodu nepravideľnej aktualizácie,

⁸ Analýze dopravy sa aktívne venuje Útvár hodnoty za peniaze. Medzi hlavné aktivity ÚHP patria revízie výdavkov podľa rezortov, okrem iného aj dopravy. V súčasnosti sa finalizuje prioritizácia výstavby cestných úsekov do roku 2030 a pripravuje sa dopravný model SR, ktorý predpovedá toky vozidiel cestnej a železničnej dopravy. Na jeho základe bude možné v budúcnosti navrhovať dopravné siete s lepšou presnosťou vzhľadom na dopyt.

⁹ Miloslav Bahna zo Sociologického ústavu SAV opakovane upozorňuje na systematickú chybu v preklade dotazníkovej otázky určujúcej konečnú hodnotu indikátora, ktorá výrazne podhodnocuje počet zdravých rokov života na Slovensku v medzinárodnom porovnaní, <https://dennikn.sk/1145558/ludi-trpiacich-dlhotrvajucim-zdravotnym-problemom-je-u-nas-menej-nez-tvrdia-statistiky> a <https://dennikn.sk/80163/slovensko-zdrave-roky-stratene-v-preklade/?ref=in>.

¹⁰ [Tri výzvy životného prostredia na Slovensku](#)

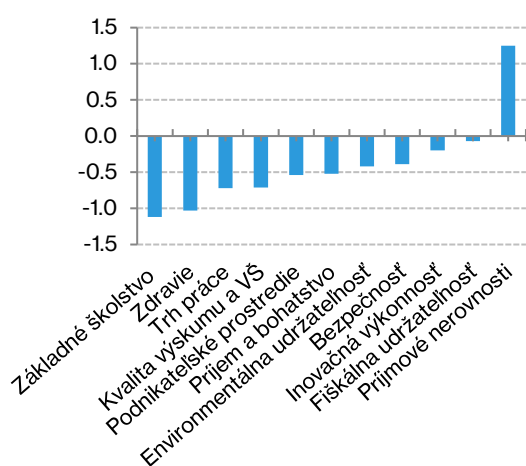
či straty časti relevantnosti boli vypustené doplnkové indikátory „Počet zaregistrovaných áut na tisíc obyvateľov“ a „Priemerné ročné výdavky na odpadové vody/HDP“.

- Do oblasti **Príjem a bohatstvo** sme zaradili nový indikátor „Skutočná spotreba domácností“, ktorý bol vytvorený ako ukazovateľ blahobytu obyvateľov pre medzinárodné porovnanie.
- V oblasti **Trh práce** sme odstránili indikátor „Verejné výdavky na vzdelávanie a starostlivosť o deti vo veku 0-2“, ktorý koreluje s indikátorom zaškolenosti v tejto vekovej kohorte.
- V oblasti **Bezpečnosť** pribudol indikátor z pôvodnej oblasti Doprava „Smrteľné nehody“. „Mieru chudoby“ sme presunuli do oblasti Príjmové nerovnosti a „Mieru vnímania korupcie“ sme presunuli do oblasti Podnikateľské prostredie. Ďalej sme pridali indikátory „Vlámania na súkromný majetok“, „Krádeže áut“ a „Drogová kriminalita“ z oblasti štatistik kriminality. Odstránili sme indikátor „Podiel policajtov v populácii“. Napriek nespornému významu práce ochrancov zákona sa nedá s určitosťou tvrdiť, že existuje priama súvislosť medzi mierou zločinnosti a počtom policajtov. Nie je jasné či vysoká miera zločinnosti spôsobuje potrebu vyššieho počtu policajtov alebo či vyšší policajtov spôsobuje nižšiu mieru kriminality. Pri nízkej a klesajúcej zločinnosti akou Slovensko disponuje, nevieme s určitosťou povedať, či je nadpriemerná hodnota v podiele policajtov pozitívny výsledok.

1. Tri najväčšie výzvy slovenskej ekonomiky

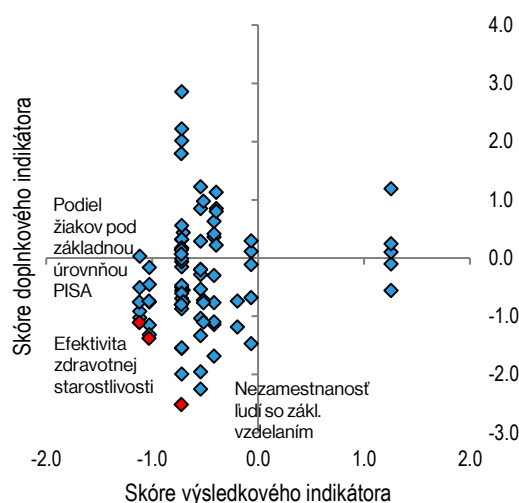
Tri najväčšie výzvy pre Slovensko sú kvalita základného školstva, zdravotníctvo a trh práce. Tieto oblasti sú identifikované na základe zaostávania vo výsledkových ukazovateľoch oproti priemeru OECD alebo EÚ (Graf 1). Na základe zaostávania v medzinárodnom porovnaní trh práce zostáva v skupine troch výziev aj napriek výraznému zlepšeniu dlhodobej nezamestnanosti, ktorá predstavuje jeden z dvoch hlavných výsledkových indikátorov v tejto oblasti.

Graf 1: Hlavné výsledkové ukazovatele, štandardná odchýlka od priemeru OECD a EÚ

Zdroj: IFP

Graf 2: „Disagregácia“ hlavných výsledkových ukazovateľov pomocou doplnkových indikátorov, štandardná odchýlka od priemeru OECD a EÚ

Zdroj: IFP

Výsledkové ukazovatele sú spárované s doplnkovými indikátormi a poskytujú podrobnejšie informácie o situácii v danej oblasti. V Grafe 2 ukazujeme disagregáciu širšie definovaného problému (napríklad trh práce s výsledkovými indikátormi zamestnanosť a dlhodobá nezamestnanosť) na špecifickejšie oblasti (napr. nezamestnanosť ľudí so základným vzdelaním alebo zamestnanosť žien). Body v ľavom dolnom kvadrante tak predstavujú tie hlavné výsledkové a doplnkové ukazovatele, pri ktorých v oboch prípadoch Slovensko dosahuje podpriemerné hodnoty. V ľavom hornom kvadrante sú oblasti, v ktorých Slovensko dosahuje podpriemerné výsledky, avšak v doplnkových indikátoroch dosahuje nadpriemerné výsledky (napr. podiel tuhých palív na celkovej primárnej produkcii energie je nízky v porovnaní s ostatnými krajinami, napriek tomu v oblasti environmentálnej udržateľnosti Slovensko nedosahuje nadpriemerné výsledky v skupine výsledkových indikátorov).

Slovensko najviac zaostáva v oblasti základného školstva. Medzinárodne porovnateľné výsledky školstva sú merané na úrovni základných škôl PISA testovaním 15-ročných

študentov. V roku 2015 sa výsledky slovenských žiakov v testovaní PISA opäť zhoršili¹¹ a výrazne zaostávajú za priemerom OECD. Vplyv prostredia, v akom žiak vyrastá, do veľkej miery ovplyvňuje výsledok, čo prispieva k nízkej sociálnej mobilite detí rodičov v najnižších príjmových kategóriách.¹² Problematický je aj vysoký a narastajúci podiel žiakov, ktorí nedosahujú základnú úroveň zručností v jednotlivých oblastiach testovania. Schopnosť vzdelávacieho systému poskytovať rovné príležitosti pre všetkých žiakov je do veľkej miery ovplyvnená kvalitou práce učiteľov, čo bolo aj motiváciou pre opakované zvyšovanie ich miezd s cieľom zvýšiť atraktivitu učiteľského povolania.¹³ Napriek tomu mzdy učiteľov zostávajú nízke v medzinárodnom porovnaní.¹⁴

Vzdelávací systém nedostatočne reaguje na potreby detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Pripravenosť detí zo znevýhodneného prostredia pre vzdelávací systém sa zlepšuje so zvyšujúcou sa participáciou na kvalitnom predškolskom vzdelávaní¹⁵, čo predstavuje oblasť v ktorej Slovensko tiež zaostáva. Celkovo podpriemerné financovanie školstva je badateľné aj v podpriemerných výdavkoch na žiaka. Odliv žiakov po ukončení základnej školy je síce v medzinárodnom porovnaní nižší ako priemer, avšak trend je v tejto oblasti negatívny a postupne sa výsledky v tomto indikátore zhoršujú. Ukončenie aspoň stredoškolského vzdelania je pritom nevyhnutné pre úspešný nástup na trh práce, znižuje riziko chudoby a sociálneho vylúčenia.

Napriek historicky najlepším výsledkom predstavujú niektoré ukazovatele trhu práce naďalej výzvu. Od roku 2013 klesá celková nezamestnanosť, ktorá už v súčasnosti dosahuje hodnoty na úrovni priemeru krajín EÚ a OECD. Dlhodobou štrukturálnou výzvou však zostáva zamestnávanie nízkokvalifikovaných a dlhodobo nezamestnaných osôb. Aj napriek ekonomickému rastu zamestnanosť rómskej populácie stále výrazne zaostáva za väčšinovou populáciou. Miera zamestnanosti rómskej populácie dosahuje len približne tretinu miery zamestnanosti majority¹⁶. Zamestnanosť žien s deťmi do troch rokov patrí medzi najnižšie v krajinách OECD, čo má negatívny vplyv počas neskoršej pracovnej kariéry v podobe stratených zručností a nižších príjmov¹⁷. Ekonomický cyklus spôsobil, že zamestnanosť mladých a starších vekových skupín je na tom relatívne lepšie ako v porovnávaných krajinách.

Slovensko zaostáva v hlavných výsledkových ukazovateľoch v oblasti zdravotníctva. V porovnaní s priemerom EÚ je priemerná dĺžka života výrazne nižšia spolu s horšou (dvojnásobnou) mierou úmrtnosti odvrátiteľnej zdravotnou starostlivosťou¹⁸. Relatívne

¹¹ PISA testy sú realizované každá tri roky, naposledy v roku 2018. Výsledky testovania z roku 2018 budú však dostupné až v decembri 2019.

¹² Komentár IFP: [Jabko padá ďaleko od stromu](#).

¹³ Mzdy učiteľov sa zvyšovali v januári 2016 o 4 %, v septembri 2016 a v septembri 2017 o ďalších 6 %. V januári 2019 sa zvyšovali o 10% a rovnaké zvýšenie sa plánuje v roku 2020. Okrem toho vláda vyčlenila prostriedky na zvyšovanie tarifných plátov pre začínajúcich učiteľov od septembra 2019.

¹⁴ Podiel priemerného platu učiteľov na platoch VŠ vzdelaných z roku 2016 je 64 %. Priemer OECD v tom istom roku je 92 %. Podľa prepočtov ÚHP po plánovanom zvýšení plátov učiteľov v roku 2020 očakávame hodnotu tohto indikátora na úrovni 68 %, čo predstavuje približne úroveň priemernej mzdy zamestnancov v národnom hospodárstve.

¹⁵ [Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, priebežná správa](#), str. 21

¹⁶ Komentár IFP 18/2018: [Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou](#)

¹⁷ Viac v komentári [Milovať i pracovať](#), či v analýze [Women Still Can't Have It All: Barriers to Higher Maternal Employment in Slovakia](#).

¹⁸ Celková miera odvrátiteľnej úmrtnosti sa skladá z dvoch indikátorov. Prvý indikátor „miera úmrtnosti odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou“, alebo inými slovami „miera liečiteľnej úmrtnosti“, zahŕňa úmrtia, ktoré je možné odvrátiť včasnou a efektívnou diagnostikou, či adekvátnym zásahom zdravotnej starostlivosti a liečbou. Okrem liečiteľných úmrtí sa používa aj indikátor

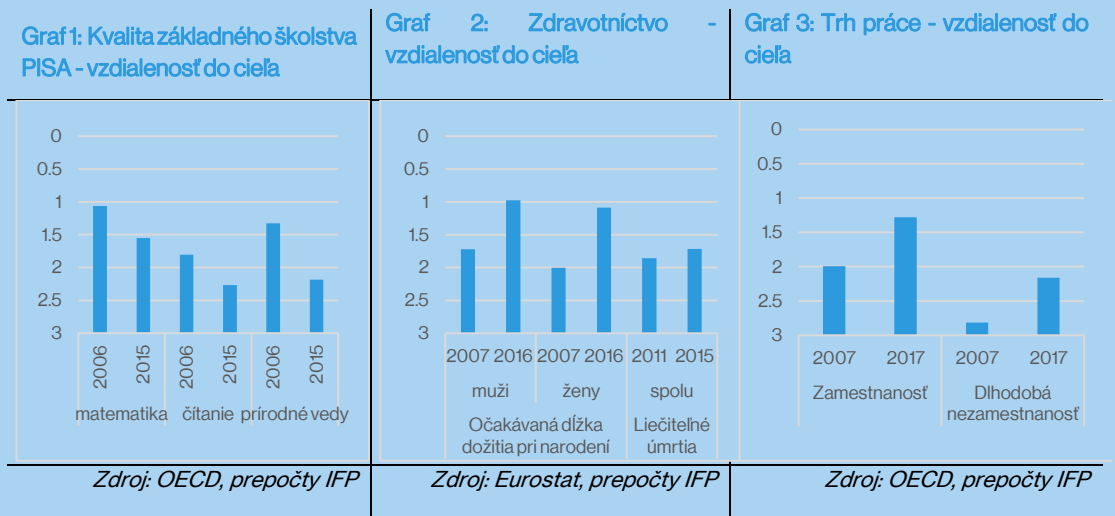
vysoká hodnota miery predchádzateľnej úmrtnosti zodpovedá hodnotám indikátorov, ktoré merajú prejavy horšej životosprávy (fajčenie, spotreba alkoholu). Celkové výdavky vyjadrené ako podiel na HDP zaostávajú za priemerom EÚ. Aktualizácia modelu efektívnosti slovenského zdravotného systému potvrdzuje dlhodobo horšiu efektívnosť v porovnaní s priemerom krajín OECD.

BOX 2: Vzďialenosť do cieľa

Navrhnutá metodika identifikácie výziev Slovenska má svoje **limitácie** pri porovnaní zmeny v čase. Je tomu tak preto, lebo výpočet v každom roku berie do úvahy zmenu hodnôt indikátorov ostatných krajín. Napríklad zhoršenie postavenie Slovenska nemusí nevyhnutne znamenať zhoršenie v danej oblasti. Jednoducho môže znamenať, že niektoré krajiny sa zlepšili viac ako my.

Na **porovnanie vývoja v čase** navrhujeme modifikovanú metodiku. Počítame **vzďialenosť do cieľa** počas sledovaného obdobia, ktorá nebude závisieť od správania sa ostatných krajín. Na začiatku referenčného obdobia si určíme cieľ a mierku (štandardnú odchýlku v danom roku) a počítame vzďialenosť do cieľa pre Slovensko. Na určenie zlepšenia, prípadne zhoršenia pozície Slovenska, prepočítame hodnoty v nasledujúcom období s tým, že cieľ a mierka ostávajú pôvodné. To znamená, že počítame progres Slovenska za hypotetického predpokladu, že ostatné krajiny svoje správanie nemenia. Výhodou takéhoto výpočtu oproti bežnému čiarovému grafu, ktorý ukazuje vývoj indikátora v čase, je opäť možnosť pozrieť sa na vývoj niekoľkých indikátorov naraz a posúdiť, v ktorých oblastiach sme zaznamenali najväčšiu zmenu.

Tento výpočet sme uplatnili na **tri výzvy**. Za referenčný rok sme si vybrali obdobie pred zhruba dekádou (podľa dostupnosti dát) a za cieľ sme ambiciózne určili deviaty decil rozdelenia krajín v referenčnom roku, to znamená najmenšiu hodnotu 10 percent najlepších krajín. V grafe hodnota nula predstavuje situáciu, keď je cieľ dosiahnutý a obrátené hodnoty na vertikálnej osi ukazujú počet štandardných odchýlok do cieľa. Zlepšenie je viditeľné nárastom stĺpca a zároveň zmenšením hodnoty na vertikálnej osi.¹⁹

Predchádzateľná úmrtnosť. Tá sa dá zlepšiť pomocou opatrení zameraných na prevenciu ochorení (napr. podpora zdravého životného štýlu). U oboch indikátorov platí, že vyššie hodnoty sú horšie (znamenajú väčší počet úmrtí, ktoré sú odvrátiteľné).

¹⁹ Obdobné výpočty pre pozíciu krajín vrátane Slovenska sú zverejnené v OECD publikácii „Measuring distance to the SDG targets: assessment of where OECD countries stand“ (OECD, 2017) pre existujúce indikátory v rámci SDG (Sustainable Development Goals).

V oblasti **kvality základného školstva** meraného výsledkami v PISA testovaní sa Slovensko **zhoršilo**. V porovnaní s najúspešnejšími krajinami v roku 2006 bolo Slovensko vzdialené takmer jednu štandardnú odchýlku od cieľa v matematike, ale do roku 2015 sa od cieľa vzdialilo na 1,6 štandardnej odchýlky – zhoršenie o takmer 50 %. Ešte väčší prepad zaznamenali žiaci v prírodných vedách – vzdialenosť do cieľa sa zväčšila o 65 %.

Na druhej strane, v hlavných indikátoroch pre **zdravotníctvo** – očakávaná dĺžka dožitia pri narodení pre mužov a ženy a úmrtia odvrátiteľné zdravotnou starostlivosťou (v grafe ako liečiteľné úmrtia) – sa Slovensko **zlepšilo**. Najvýraznejšie zlepšenie zaznamenalo pri skrátení vzdialenosti do cieľa pri očakávanej dĺžke dožitia pre ženy (až o 46 %), nasleduje zlepšenie pre mužov (o 43 %). V úmrtiach odvrátiteľných zdravotnou starostlivosťou sa vzdialenosť zmenšila o 7 %.

Situácia na **trhu práce** sa vo výsledkových indikátoroch **zlepšila** – vzdialenosť do cieľa sa znížila o 36 % v oblasti zamestnanosti a v dlhodobej zamestnanosti o 23 %. Aj keď v meraní vzdialenosti do cieľa abstrahujeme od vývoja indikátorov v ostatných krajinách, javí sa, že napriek výraznému zaostávaniu sa Slovensko v oblasti trhu práce a zdravotníctve posunulo smerom k hodnotám, ktorých dosiahnutie by sa považovalo za úspech v daných oblastiach. To isté sa nedá povedať pre úroveň základného školstva, v ktorom sa Slovensko kontinuálne zhoršuje, čo sa môže skôr či neskôr negatívne odraziť práve v oblasti trhu práce a zdravotníctva²⁰.

²⁰ Vzdelanie, okrem vplyvu na výsledky trhu práce, má preukázateľný vplyv na očakávanú dĺžku života. Zhrnutie literatúry ohľadom faktorov ovplyvňujúcich dĺžku života je obsiahnutý v publikácii „Health at a Glance 2017“.

2. Výsledky jednotlivých oblastí

Ciele verejných politík by sa nemali zameriavať len na zvyšovanie HDP, ale aj na vybudovanie vysoko produktívneho, udržateľného hospodárstva založeného na vedomostiach, ktoré je zároveň nízko-uhlíkové, ekologické a poskytuje vysokú kvalitu života. Každá z oblastí obsahuje stručné zdôvodnenie výberu doplnkových indikátorov, ako aj dosahované výsledky Slovenska. Všetky indikátory, vrátane zdrojov, sú podrobnejšie popísané v dátovej prílohe.

2.1 Moderná ekonomika

Moderná ekonomika založená na vedomostiach a produkcia tovarov s vysokou pridanou hodnotou sú oblasti, ktoré poskytujú Slovensku stále priestor pre dynamický rast. Vo všetkých sledovaných oblastiach Slovensko naďalej zaostáva. Najvýraznejšie sa to však prejavuje pri kvalite základného školstva, zaostáva však aj kvalita publikačnej činnosti slovenských vedcov.

1. *Kvalita podnikateľského prostredia*

Pre dynamický súkromný sektor s adekvátnou ochranou súkromného vlastníctva je kvalita inštitúcií nevyhnutnou súčasťou. Kvalitu podnikateľského prostredia sledujeme cez kompozitný index Doing Business. Slovensko v kvalite podnikateľského prostredia zaostáva za krajinami OECD, z krajín V4 sa nachádza na druhej priečke – hneď za Poľskom. Najslabšou oblasťou je vybavenie stavebných povolení, ktoré je síce najlacnejšie spomedzi OECD krajín, trvá však dvakrát dlhšie v porovnaní s priemerom. Zdĺhavým procesom je taktiež začatie podnikania. Ochrana minoritných investorov a vysporiadanie sa s insolventnosťou sú pre firmy na Slovensku naďalej prekážkou. Podľa rebríčkov Transparency International je vnímanie korupcie na Slovensku dlhodobou výzvou.

2. *Inovačná výkonnosť*

Podiel tovarov s vysokou pridanou hodnotou odráža schopnosť ekonomiky využívať existujúci ľudský kapitál vo výskume, vývoji a výrobe, a je zvoleným výsledkovým indikátorom pre oblasť inovácií. Napriek tomu, že Slovensko zdvojnásobilo podiel high-tech tovarov na vývoze za poslednú dekádu, naďalej sa nachádza pod priemerom krajín EÚ. Vstupy pre inovačnú výkonnosť predstavujú podiel ľudí s vysokoškolským vzdelaním a výdavky na výskum a vývoj v súkromnom sektore. V oboch indikátoroch Slovensko zaostáva aj napriek zlepšujúcim sa hodnotám indikátorov čase.

3. *Kvalita výskumu a vysokých škôl*

Citovanosť vedeckých publikácií ako výsledkový indikátor pre túto oblasť odráža relevantnosť výskumu v medzinárodnom, prípadne lokálnom, kontexte. Kvalita výskumu slovenských vedcov je v priemere na úrovni 50% celoeurópskeho priemeru. Treba však povedať, že priemer nám neodhalí jednotlivcov alebo skupiny, ktoré môžu byť vedecky vysoko produktívne. Podiel doktorandov je mierne nadpriemerný, ale

podiel výskumníkov na zamestnaných je nízky. Financovanie výskumu zostáva naďalej nedostatočné.

4. Kvalita základného školstva

Kvalita základného školstva je meraná testovaním PISA. Slovenskí žiaci dosahujú podpriemerné výsledky a vplyv socioekonomického prostredia je výrazný, čo neprispieva k vyrovnanosti šancí v ďalšom uplatnení. Takisto rastie podiel žiakov, ktorí nedosahujú základnú úroveň v hodnotení výsledkov testovania. Podobne ako pri výskume, výdavky na základné školstvo na žiaka naznačujú nedostatočné financovanie. Platy učiteľov sú podpriemerné v porovnaní s platmi VŠ vzdelaných. Znevýhodnené deti profitujú z predškolskej dochádzky, zaškolenie týchto detí je však nízke.

Výsledkový indikátor a jeho skóre	Doplnkový indikátor	Skóre
Podnikateľské prostredie (Doing Business) -0,54	Začatie podnikania	-1,95
	Stavebné povolenia	-2,25
	Zriadenie elektrickej prípojky	-0,19
	Registrovanie majetku	1,22
	Získanie úveru	0,29
	Ochrana minoritných investorov	-1,33
	Platenie daní	-0,29
	Cezhraničný obchod	0,85
	Vymáhanie záväzkov	-0,20
	Riešenie insolventnosti	-0,54
Vnímanie korupcie	-1,04	
Inovačná výkonnosť (High Tech export) -0,20	Súkromné výdavky na výskum a vývoj	-0,74
	Miera obyvateľstva s univerzitným vzdelaním (25-64)	-1,18
Kvalita výskumu a vysokého školstva (citácie na výskumníka) -0,71	Miera absolventov doktorandského štúdia	0,44
	Podiel výskumníkov na 1000 zamestnaných	-0,55
	Celkové výdavky na výskum a vývoj na HDP	-0,75
Kvalita základného školstva (PISA) -1,12	Vplyv socioekonomického zázemia na výsledky žiaka v PISA	-0,76
	Podiel žiakov nedosahujúcich základnú úroveň v prírodných vedách (PISA)	-1,11
	Platy učiteľov základných škôl	-1,02
	Výdavky na žiaka základného školstva	-0,51
	Zaškolenosť 3-5 ročných detí v predškolských alebo školských zariadeniach	-0,92
	Osoby s predčasne ukončeným vzdelávaním a odbornou prípravou vo veku 18-24 rokov	0,03

2.2 Udržateľné a nízko-uhlíkové hospodárstvo

Hospodárstvo by malo produkovať nielen dostatok statkov, ale zároveň byť udržateľné fiškálne, environmentálne aj sociálne. Hodnotu indikátora fiškálnej udržateľnosti zhoršuje kategória očakávaných výdavkov na zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť. Indikátory v environmentálnej oblasti detailnejšie spracoval Inštitút environmentálnej politiky²¹. Sociálna udržateľnosť zachytená cez príjmové nerovnosti nás stavia medzi krajiny s nízkou mierou príjmových nerovností.

5. Fiškálna udržateľnosť

Európska komisia hodnotí dlhodobú udržateľnosť verejných financií na základe ukazovateľa S2. Tento predstavuje hodnotu, o ktorú sa musí trvale zmeniť primárne štrukturálne saldo (po odrátaní úrokových nákladov), aby sa súčasná hodnota budúcich primárnych sald rovnala súčasnej úrovni hrubého dlhu. Indikátor S2 berie pri projekcii do úvahy vplyv starnutia populácie v nekonečnom horizonte, pričom požadovaná zmena salda má zabezpečiť nerastúcu úroveň dlhu²². Slovensko je hodnotené ako stredne riziková krajina s aktuálnou hodnotou 2,5, čo je zhruba na úrovni priemeru krajín EÚ. Aj vďaka dosiahnutému primárnemu prebytku je Slovensko blízko hranice nízkych rizík²³. Na hodnotu indikátora S2 na Slovensku majú najväčší negatívny vplyv očakávané výdavky súvisiace so zdravotnou a dlhodobou starostlivosťou v dôsledku starnutia obyvateľstva, čo je výzvou pre takmer všetky porovnávané krajiny. Avšak v medzinárodnom porovnaní je pre Slovensko väčšou výzvou očakávaný vplyv výdavkov na dôchodkový systém. K zlepšeniu S2 indikátora v budúcnosti by mohlo prispieť aj pokračujúce znižovanie medzery výberu DPH, oblasť v ktorej je Slovensko stále pod priemerom OECD.

6. Príjmové nerovnosti

[Štúdia OECD](#) poukazuje na negatívny vplyv nerovností na ekonomický rast: príjmové nerovnosti negatívne ovplyvňujú získanie vzdelania znevýhodnenými skupinami obyvateľstva a tým podkopávajú rovnosť príležitostí vo vzdelávaní. Pre túto oblasť sledujeme Gini koeficient. V porovnaní s ostatnými krajinami OECD z hľadiska príjmových nerovností Slovensko dosahuje veľmi dobré výsledky – nachádza sa v top 10 % krajín OECD – aj keď existujú príjmové nerovnosti medzi regiónmi.

7. Environmentálna udržateľnosť

Kompozitný výsledkový indikátor environmentálnej udržateľnosti tvoria subindexy miery recyklácie komunálneho odpadu, priemerného vystavenia obyvateľstva prachovým časticami PM_{2,5}, percenta spracovanej odpadovej vody, percentuálnej zmeny lesného porastu a celkových emisií skleníkových plynov v pomere k hrubému domácomu produktu. Zlá kvalita ovzdušia s množstvom prachu spôsobuje respiračné infekcie a ďalšie ochorenia, ako je rakovina. Podľa [posledných odhadov EEA](#) na Slovensku ročne ako následok zlého ovzdušia zomrie predčasne skoro 6 000 ľudí,

²¹ Haluš, M. a kol. (2017), [Tri výzvy životného prostredia na Slovensku](#)

²² Napríklad hodnota 2,5 znamená, že primárny deficit 1% HDP by sa musel zlepšiť na prebytok 1,5% HDP pri zachovaní súčasnej úrovne dlhu (tá zostáva konštantná pri výpočte).

²³ Krajiny, ktorých indikátor S2 je menší ako 2, sú označované ako nízkorizikové. Ak je hodnota indikátora medzi 2 a 6, krajina je stredne riziková. Ak je hodnota vyššia ako 6, krajina je označená ako vysoko riziková.

najviac kvôli vysokým koncentráciám prachových častíc PM_{2,5} (EEA 2018). V podiele vody, ktorá je spracovaná predtým ako je vypustená naspäť do obehu, Slovensko zaostáva za krajinami EÚ. Nespracovaná odpadová voda môže vážne narušiť fungovanie nadväzujúcich ekosystémov. V indikatore emisnej náročnosti, teda celkových emisiách skleníkových plynov v pomere k hrubému domácejmu produktu, je Slovensko na tom mierne lepšie v porovnaní s priemerom krajín OECD. V rámci recyklácie komunálneho odpadu je Slovensko jednou z najhorších krajín v EÚ a dlhodobým problémom je aj pretrvávajúca vysoká miera skládkovania. Problematika ubúdania lesov patrí podľa [štúdie Inštitútu environmentálnej politiky](#) k 3 najväčším výzvam životného prostredia na Slovensku. Oproti ostatným krajinám OECD síce Slovensko prišlo o menšie percento lesov, avšak absolútny pokles lesného porastu ako kľúčového ekosystému nie je dôvodom pre optimizmus.

Výsledkový indikátor a jeho skóre	Doplňkový indikátor	Skóre
Fiškálna udržateľnosť (S2) -0,07	Počiatočná rozpočtová pozícia	0,11
	Penzie	-0,68
	Zdravotná a dlhodobá starostlivosť	0,29
	Iné (školsťvo, dávky)	-0,12
	Daňová medzera na DPH	-1,47
Príjmové nerovnosti (Gini koeficient) 1,25	Celkové výdavky vlády (ako % HDP)	-0,10
	Regionálne príjmové rozdiely	-0,56
	Príjmové nerovnosti P80/P20	1,19
	Miera chudoby (pod 40 % mediánového príjmu)	0,10
	Adekvátnosť penzií	0,25
Environmentálna udržateľnosť (miera recyklácie komunálneho odpadu, vystavenia obyvateľstva prachovým časticiam, odpadové vody, percentuálnej zmeny lesného porastu a celkových emisií skleníkových plynov ku HDP) -0,42	Energetické dane	-1,14
	Miera skládkovania	-0,77
	Produkcia odpadov na obyvateľa	0,63
	Intenzita využívania lesných zdrojov	-1,09
	Energetická produktivita hospodárstva	-0,30
	Podiel tuhých palív na celkovej primárnej produkcii energie	0,36
	Náročnosť energetickej spotreby na emisie CO ₂	0,41
	Miera prekročenia znečistenia PM _{2,5}	-1,69

2.3 Kvalita života

Na kvalitu života okrem bohatstva vplýva aj situácia na trhu práce, kvalita zdravotníctva, či bezpečnosť. Z týchto oblastí Slovensko najvýraznejšie zaostáva v kvalite zdravotnej starostlivosti a situácii na trhu práce.

8. *Príjem a bohatstvo*

Hlavným indikátorom v tejto oblasti je HDP na obyvateľa. Ak rozložíme HDP na tri základné zložky (demografia, trh práce a produktivita), môžeme identifikovať, ktorá zo zložiek v prípade Slovenska môže vysvetliť jeho zaostávanie za priemerom EÚ krajín. Brzdami sa javí byť zamestnanosť a produktivita. Pre lepšie porovnanie blahobytu obyvateľov sme použili indikátor merajúci spotrebu domácností. Tento indikátor zohľadňuje nielen priame výdavky domácností na spotrebu, ale aj statky poskytované vládou a neziskovými organizáciami pre individuálnu spotrebu. Slovenskí spotrebitelia sú na tom relatívne horšie ako keď meriame blahobyt cez HDP na obyvateľa napriek tomu, že spotreba domácností je veľmi úzko korelovaná s HDP.

9. *Trh práce*

Trh práce zostáva jednou z najväčších výziev slovenskej ekonomiky. Podiel dlhodobo nezamestnaných na všetkých nezamestnaných dosahuje stále okolo 60 %, čo je jedna z najvyšších hodnôt v krajinách EÚ aj OECD. Nezamestnanosť ľudí so základným vzdelaním síce mierne klesla, stále však presahuje 30 %, čo je najhorší výsledok v krajinách EÚ. Miera zamestnanosti rómskej populácie dosahuje len približne tretinu miery zamestnanosti majority²⁴. V kontexte zamestnávania nízkokvalifikovaných a dlhodobo nezamestnaných sú výdavky na účinné nástroje aktívnych politík trhu práce v podobe vzdelávania a rekvalifikácie relatívne nízke v porovnaní s ostatnými krajinami²⁵.

Vďaka ekonomickému rastu je pomer mladých nezamestnaných na celkovom počte ľudí bez práce nižší, ako v iných krajinách. Väčší problém pri zamestnávaní majú práve ľudia vo veku 55 až 64 rokov a ženy, najmä v období starostlivosti o dieťa do troch rokov.

Daňovo-odvodové zaťaženie práce v podobe daňového klinu je v porovnaní s OECD krajinami vyššie, najvýraznejšie to vidieť v prípade domácností jednotlivcov s deťmi. Prechod z neaktivity na trh práce je však spomedzi porovnávaných krajín ľahší na Slovensku. Znamená to, že ľuďom poberajúcim hmotnú núdzu alebo rodičovský príspevok sa výrazne zvýši príjem pri prechode na trh práce. Negatívny efekt daňovo-odvodového systému pri prechode z neaktivity je výrazne horší len u druhého rodiča v domácnostiach s deťmi, kde pôvodne zarábala iba jeden rodič.

10. *Kvalita zdravotnej starostlivosti*

V kvalite zdravotnej starostlivosti Slovensko výrazne zaostáva v počte úmrtí odvrátiteľných zdravotnou starostlivosťou. Druhý výsledkový indikátor – očakávaná dĺžka života – takisto ukazuje výrazné zaostávanie. Aktualizovaný model efektívnosti zdravotníctva, vychádzajúci zo štúdie *Málo zdravia za veľa peňazí*²⁶, tiež naznačuje relatívne vysokú neefektívnosť vynakladaných zdrojov. V roku 2019 bude zverejnená už druhá [revízia výdavkov na zdravotníctvo](#). Identifikuje dodatočné opatrenia (nad rámec

²⁴ Hidas, S., Lafférová, Z. a Machlica, G. (2018), [Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou](#)

²⁵ Card, D., J. Kluve and J. Weber (2015), What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labour Market Program Evaluations

²⁶ Filko, M. a kol. (2012), [Málo zdravia za veľa peňazí: Analýza efektívnosti slovenského zdravotníctva](#)

revízie I.), ktoré môžu zvýšiť efektívnosť pri už dostupných zdrojoch. Opatrenia identifikované v rámci revízie I. nepriniesli šetrenie a zlepšenie starostlivosti v plne očakávanej miere.

11. Bezpečnosť

Bezpečnosť má priamy vplyv na úroveň spoločenskej dôvery a kvalitu sociálnych vzťahov. Výsledkovými indikátormi sú podiel vrážd a subjektívny pocit bezpečia. Z hľadiska násilných vrážd Slovensko patrí ku krajinám s nižšou kriminalitou, avšak subjektívny pocit bezpečnosti je nízky, čo znižuje hodnotu výsledku v tejto oblasti. V bezpečnosti dopravy meranej smrteľnými nehodami na cestách má Slovensko nadpriemerné výsledky. Takisto Slovensko dosahuje dobré výsledky v oblasti vlámaní, krádeží áut a drogovej kriminality.

Výsledkový indikátor a jeho skóre	Doplnkový indikátor	Skóre
Príjem a bohatstvo (HDP na hlavu PPS) -0,52	HDP dekompozícia: demografia	0,97
	HDP dekompozícia: trh práce	-1,10
	HDP dekompozícia: produktivita práce	-0,73
	Skutočná spotreba domácností	-0,77
Trh práce (Zamestnanosť a dlhodobá nezamestnanosť) -0,72	Regionálne rozdiely v nezamestnanosti	-0,15
	Flexibilita zákonníka práce - individuálne a kolektívne prepúšťanie	-0,06
	Flexibilita zákonníka práce - dočasné kontrakty	0,32
	Priemerný daňový klin, slobodný, 67 % priemernej mzdy, bez dieťaťa	-0,70
	Priemerný daňový klin, slobodný, 100 % priemernej mzdy, bez dieťaťa	-0,56
	Priemerný daňový klin, jednotlivec, 2 deti, 67 % priemernej mzdy	-0,87
	Priemerný daňový klin, dvojica, bezdetná, 100 a 33 % priemernej mzdy	-0,50
	Priemerný daňový klin, dvojica, 2 deti, 100 a 33 % priemernej mzdy	-0,47
	Priemerný daňový klin, dvojica, 2 deti, 100 a 67 % priemernej mzdy	-0,61
	Pasca neaktivity - slobodný, bezdetný, 33 % priemernej mzdy	2,01
	Pasca neaktivity - jednotlivec, dve deti, 33 % priemernej mzdy	2,85
	Pasca neaktivity - dvojica, bezdetná, 33 a 0 % priemernej mzdy	1,79
	Pasca neaktivity - dvojica, bezdetná, 33 a 67 % priemernej mzdy	0,14
	Pasca neaktivity - dvojica, 2 deti, 33 a 0 % priemernej mzdy	2,22
	Pasca neaktivity - dvojica, 2 deti, 33 a 67 % priemernej mzdy	0,56
	Výdavky na aktívne politiky trhu práce na vzdelávanie (% HDP)	-0,80
	Nezamestnanosť ľudí so základným vzdelaním	-2,52
	Nezamestnanosť ľudí so stredoškolským vzdelaním	0,06
	Miera nezamestnanosti ľudí s vysokoškolským vzdelaním	0,16
Podiel dlhodobej nezamestnanosti na celkovej nezamestnanosti	-1,55	

	Relatívna nezamestnanosť mladých na nezamestnaných (15-29)	0,32
	Relatívna nezamestnanosť starších nezamestnaných (55-64)	0,17
	Relatívna zamestnanosť žien (15-64)	-0,01
	Miera zamestnanosti žien s deťmi 0-2 roky	-1,99
	Zaškolenosť 0-2 ročných detí v predškolských zariadeniach	-1,54
	Subjektívne meraný zdravotný stav	-0,16
Kvalita zdravotnej starostlivosti (očakávaná dĺžka života pri narodení pre mužov a ženy a úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou)	Výdavky na zdravotníctvo (% HDP)	-0,74
	Hotovostné platby domácností na zdravotníctvo	-1,15
	Spotreba alkoholu	-0,46
	Podiel denných fajčiarov	-0,76
	Efektívnosť zdravotnej starostlivosti	-1,38
	Odvrátiteľná úmrtnosť - predchádzateľné úmrtia	-1,32
	Smrteľné nehody na cestách na mil. obyv.	0,22
Bezpečnosť (podiel vražd na 100 000 obyv. a pocit bezpečia pri večernej prechádzke osamote)	Vlámnia na súkromný majetok	1,12
	Krádeže áut	0,85
	Drogová kriminalita	0,80
-1,03		
-0,39		

Bibliografia

Alvarez Diaz, M., Saisana, M., Montalto, V. and Tacao Moura, C., Corruption Perceptions Index 2017 Statistical Assessment , EUR 29405 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-96745-0 (online), doi:10.2760/974516 (online), JRC113251.

Card, D., J. Kluve and J. Weber (2015), What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labour Market Program Evaluations, NBER Working Papers, No. 21431, www.nber.org/papers/w21431.

European Environment Agency (2018), Air quality in Europe - 2018 report, EEA Report No 12/2018

Filko, M. a kol. (2010), Ako sa najesť z grafov - 10 receptov pre slovenskú ekonomiku, diskusná štúdia, Bratislava, NBS, 1-2010, ISSN- 1337-5830

Filko, M. a kol. (2012), Málo zdravia za veľa peňazí: Analýza efektívnosti slovenského zdravotníctva, Ekonomická analýza 28, Inštitút finančnej politiky, Ministerstvo financií SR

Haluš, M. (2015), Tri výzvy slovenskej ekonomiky, Manuál, Inštitút finančnej politiky

Haluš, M. a Dráb, J. (2017), Tri výzvy životného prostredia na Slovensku, Diskusná štúdia 1, Inštitút environmentálnej politiky

Hidas, S. a Horváthová, V. (2018), Women Still Can't Have It All: Barriers to Higher Maternal Employment in Slovakia, Ekonomická analýza 48, Inštitút finančnej politiky

Hidas, S., Lafférsová, Z. a Machlica, G. (2018), Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou, Komentár 2018/18, Inštitút finančnej politiky

OECD (2013), How's Life? 2013: Measuring Well-being, OECD Publishing, Paris

OECD (2014), Economic Policy Reforms 2013: Going for growth, OECD Publishing, Paris

OECD (2014), Focus on Inequality and Growth - December 2014

OECD (2017), Measuring distance to OECD targets, OECD Publishing, Paris

OECD (2017), Health at a Glance 2017: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris

OECD (2019), Economic Surveys: Slovak Republic 2019, OECD Publishing, Paris

Indikátor

Moderná ekonomika

Podnikateľské prostredie	<i>Hodnotenie krajiny v rebríčku Doing Business, ktorý meria reguláciu miestnych firiem počas desiatich fáz ich životného cyklu: začiatok podnikania, vybavovanie stavebného povolenia, registrácia majetku, získanie úveru a elektrickej prípojky, ochrana minoritných investorov, platenie daní, cezhraničný obchod, vymáhanie plnenia zmlúv a riešenie insolventnosti. Dáta sú založené prevažne na domácich zákonoch, rôznych iných reguláciách a administratívnych požiadavkách.</i>
Začatie podnikania	
Stavebné povolenia	
Zriadenie elektrickej prípojky	
Registrovanie majetku	
Získanie úveru	<i>Náklady a čas potrebný v jednotlivých fázach podnikania od začatia až po ukončenie. Viac k metodike získavania dát na http://www.doingbusiness.org/</i>
Ochrana minoritných investorov	<i>Zdroj: World Bank</i>
Platenie daní	
Cezhraničný obchod	
Vymáhanie záväzkov	
Riešenie insolventnosti	
Vnímanie korupcie	<i>Index vnímania korupcie (CPI). Zdroje: Transparency International</i>
High Tech Exports	<i>Podiel high-tech výrobkov na celkovom vývoze krajiny. Produkty high-tech sú vybrané produkty nasledovných odvetví: letecký priemysel, počítače a kancelárske stroje, elektronické telekomunikačné zariadenia, farmaceutický priemysel, vedecké prístroje, elektrické stroje, chemický priemysel, neelektronické prístroje, zbrojný priemysel. Zdroj: Eurostat</i>
Súkromné výdavky na výskum a vývoj / HDP	<i>Zdroj: Eurostat</i>
Miera obyvateľstva s univerzitným vzdelaním (25-64)	<i>Zdroj: Eurostat</i>
Citácie na výskumníka	<i>Podiel počtu citácií v renomovaných medzinárodných časopisoch (Scimago Journal & Country Rank) na výskumníkov v krajine (Eurostat). Ukazovateľ je vypočítaný ako priemer posledných troch rokov vzhľadom na to, že citácie sa v čase kumulujú. Zdroj: http://www.scimagojr.com/, Eurostat, výpočty IFP</i>
Miera absolventov doktorandského štúdia	<i>Súčet podielu absolventov vo vekových kohortách, ktorí dokončili vzdelanie daného stupňa ako prvé štúdium počas svojho života. Zdroj: OECD (Education at a Glance)</i>
Podiel výskumníkov (FTE)	<i>Podiel výskumníkov (FTE) na 1000 zamestnaných. Zdroj: Eurostat</i>
Celkové výdavky na výskum a vývoj / HDP	<i>Zdroj: Eurostat</i>
Kvalita základného školstva (PISA)	<i>Medzinárodné štandardizované hodnotenie vedomostí a zručností päťnásťročných žiakov. Hodnotí žiakov v troch oblastiach: v matematike, čítaní a prírodných vedách. Index je aritmetickým priemerom hodnotení v jednotlivých oblastiach. Zdroj: OECD (PISA 2015)</i>
Vplyv socioekonomického zázemia na výsledky žiaka v PISA	<i>Vzťah medzi socioekonomickým zázemím žiaka a skóre v prírodných vedách PISA. Zdroj: OECD (PISA 2015)</i>
Podiel žiakov pod základnou úrovňou (PISA)	<i>Podiel žiakov, ktorí nedosiahli základnú úroveň v oblasti prírodných vied testovania PISA. Zdroj: OECD (PISA 2015)</i>

Výdavky na žiaka základného školstva	Zdroj: OECD (Education at a Glance)
Platy učiteľov základných škôl	Podiel plátov učiteľov základných škôl na platoch VŠ vzdelaných. Zdroj: OECD (Education at a Glance)
Zaškolenosť 3-5 ročných detí v predškolských alebo školských zariadeniach	Zaškolenosť 3-5 ročných detí v predškolských alebo školských zariadeniach Zdroj: OECD
Osoby s predčasne ukončeným vzdelávaním a odbornou prípravou vo veku 18-24 rokov	Podiel osôb vo veku 18-24, ktoré dosiahli najviac základné vzdelanie a neparticipujú na ďalšom vzdelávaní alebo odbornej príprave (early leavers) Zdroj: Eurostat

Udržateľné a nízkouhlíkové hospodárstvo

Dlhodobá fiškálna udržateľnosť	Ukazovateľ S2 predstavuje hodnotu, o ktorú sa musí trvale zmeniť primárne štrukturálne saldo, aby sa súčasná hodnota budúcich primárnych sald rovnala súčasnej úrovni hrubého dlhu. Krajiny, v ktorých je indikátor S2 menší ako 2, sú označované ako nízko rizikové. Ak je hodnota indikátora medzi 2 a 6, krajina je stredne riziková. Ak je hodnota vyššia ako 6, krajina je označená ako vysoko riziková. Zdroj: Fiscal Sustainability Report 2018
Počiatočná rozpočtová pozícia	Rozdiel medzi štrukturálnym saldom a primárnym saldom stabilizujúcim dlh Zdroj: Debt Sustainability Monitor 2017
Penzie	Vplyv výdavkov na penzie na indikátor S2. Zdroj: Debt Sustainability Monitor 2017
Zdravotná a dlhodobá starostlivosť	Vplyv výdavkov na zdravotnú a dlhodobú starostlivosť na indikátor S2. Zdroj: Debt Sustainability Monitor 2017
Iné (školstvo a dávky v nezamestnanosti)	Vplyv výdavkov na školstvo a výdavky v nezamestnanosti na indikátor S2. Zdroj: Debt Sustainability Monitor 2017
Daňová medzera na DPH	Daňová medzera na DPH je definovaná ako rozdiel medzi potenciálnou DPH, ktorá mala byť vybraná, ak by sa všetky ekonomické subjekty správali v súlade so zákonom a výkladom zákona v takej forme, ako bol prijímaný, a skutočne vybranou daňou. Zdroj: Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2018 Final Report
Príjmové nerovnosti	Giniho koeficient je štatistický ukazovateľ rozdelenia príjmov v populácii využívaný na charakterizovanie príjmových rozdielov. Giniho koeficient predstavuje na Lorenzovej krivke pomer medzi oblasťou pod Lorenzovou krivkou (zobrazujúcou rozdelenie príjmov v spoločnosti) a čiarou rovnosti. Vyššia hodnota predstavuje väčšiu príjmovú rovnosť.
Celkové výdavky vlády (ako % HDP)	Zdroj: OECD (Government at a Glance 2017)
Regionálne príjmové rozdiely	Podiel priemerného disponibilného príjmu na osobu medzi 10% najbohatších a 10% najchudobnejších regiónov. V prípade Slovenska sú to kraje. Zdroj: OECD (Regions at a Glance 2018)
Príjmové nerovnosti P80/20	Podiel dolnej hranice príjmu ôsmeho decilu na hornej hranici druhého decilu. Zdroj: Eurostat
Miera chudoby	Percento populácie, ktorá zarába menej ako 40% mediánového príjmu v hospodárstve. Zdroj: Eurostat
Adekvátnosť penzií	Pomer priemernej penzie (súčtu všetkých druhov penzií z verejných zdrojov) a priemernej mzdy v hospodárstve. Zdroj: The 2018 Ageing Report
Environmentálna udržateľnosť	Tento indikátor je vypočítaný ako aritmetický priemer miery recyklácie komunálneho odpadu, priemerného vystavenia obyvateľstva prachovým časticám PM _{2,5} , percenta spracovanej odpadovej vody, percentuálnej zmeny lesného porastu v rokoch 2001-2016 a celkových emisií skleníkových plynov v pomere k HDP. Zdroje: Environmental Performance Index 2016, Eurostat, OECD

Energetické dane (implicitné zdanenie energií)	<i>Pomer medzi príjmami z energetických daní a konečnou spotrebou energie vypočítanou za kalendárny rok. Príjmy z energetických daní sú merané eurami (deflované) a konečná spotreba energie v tonách ekvivalentu ropy. Zdroj: Eurostat</i>
Miera skládkovania	<i>Podiel odpadu ukladaného na skládky k celkovému vzniknutému odpadu. Zdroj: Eurostat</i>
Produkcia odpadov na obyvateľa	<i>Podiel vyprodukovaných odpadov na obyvateľa. Zdroj: Eurostat</i>
Intenzita využívania lesných zdrojov	<i>Pomer ročnej ťažby a prírastku novej drevnej hmoty. Zdroj: OECD</i>
Energetická produktivita hospodárstva	<i>Množstvo energie (v tonách ekvivalentu ropy), ktorú krajina potrebuje na vygenerovanie jednotky hrubého domáceho produktu (HDP). Zdroj: OECD</i>
Podiel tuhých palív na celkovej primárnej produkcii energie	<i>Podiel tuhých palív na celkovej primárnej produkcii energie meraný v tisícoch ton ropného ekvivalentu. Zdroj: Eurostat</i>
Náročnosť energetickej spotreby na emisie CO2	<i>Pomer medzi emisiami skleníkových plynov súvisiacimi s energiou a hrubou domácou spotrebou energie. Zdroj: Eurostat</i>
Miera prekročenia znečistenia PM2,5	<i>Priemerné percento obyvateľstva, ktoré je vystavené prekročenej koncentrácii častíc PM2,5 – na úrovni 10 µg/m3, 15 µg/m3, 25 µg/m3 a 35 µg/m3. Zdroj: Environmental Performance Index 2018</i>

Kvalita života

Príjem a bohatstvo	<i>HDP na hlavu v parite kúpnej sily. Zdroj: Eurostat</i>
HDP dekompozícia	<i>Z dát Eurostatu bolo HDP na hlavu dekomponované na tri zložky: demografiu (miera participácie), trh práce (miera zamestnanosti) a produktivitu práce nasledovne: $Y/pop = Y/L$ (produktivita) * L/LF (miera zamestnanosti) * LF/pop (miera participácie)</i>
Skutočná spotreba domácností	<i>Spotreba domácností na obyvateľa v PPS zohľadňujúca nespoplatnené statky. Zdroj: Eurostat</i>
Trh práce	<i>Indikátor je vypočítaný ako priemer zamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti. Zdroj: OECD</i>
Regionálne rozdiely v nezamestnanosti	<i>Podiel NUTS2 regiónu s najväčšou a najmenšou mierou nezamestnanosti. Zdroj: Eurostat a prepočty IFP</i>
Flexibilita zákonníka práce	<i>EPL je index OECD, ktorý meria striktnosť legislatívnej ochrany zamestnanosti vychádzajúcej zo Zákonníka práce v škále 0 (flexibilný) až 6 (rigidný zákonník práce). Zdroj: OECD</i>
Priemerné daňové klíny	<i>Daňový klin je podiel daní a odvodov na celkových nákladoch práce pri rôznych úrovniach mzdy. Zdroj: OECD</i>
Pasca neaktivity	<i>Priemerná efektívna daňová sadzba pri prechode do práce na plný úväzok pre osoby bez nároku na poistenie v nezamestnanosti ale s nárokom na sociálne dávky. Zdroj: Európska komisia</i>
Aktívne politiky trhu práce na vzdelávanie (% z HDP)	<i>Verejné výdavky na aktívne politiky trhu práce na vzdelávanie ako percento HDP. Zdroj: OECD</i>
Miera nezamestnanosti ľudí podľa vzdelania	<i>Zdroj: Eurostat</i>
Podiel dlhodobej nezamestnanosti na celkovej nezamestnanosti	<i>Zdroj: OECD</i>
Relatívna nezamestnanosť mladých (15 - 29)	<i>Podiel mladých nezamestnaných na všetkých nezamestnaných upravený o demografiu: $(Unemployed\ 15-29/Unemployed\ 15-64)/(Labour\ force\ 15-29/Labour\ force\ 15-64)$. Zdroj: IFP podľa OECD</i>
Relatívna nezamestnanosť starších (55 - 64)	<i>Podiel nezamestnaných starších na všetkých nezamestnaných upravený o demografiu: $(Unemployed\ 55-64/Unemployed\ 15-64)/(Labour\ force\ 55-64/Labour\ force\ 15-64)$. Zdroj: IFP podľa OECD</i>

Relatívna zamestnanosť žien	<i>Podiel zamestnanosti žien na celkovej zamestnanosti upravený o demografiu: (Women employment 15-64/Employment 15-64)/(Women labour force 15-64/Labour force 15-64). Zdroj: IFP podľa Eurostat</i>
Miera zamestnanosti žien s deťmi 0-2 roky	<i>Zdroj: OECD</i>
Zaškolenosť 0-2 ročných detí v predškolských zariadeniach	<i>Zdroj: OECD</i>
Kvalita zdravotnej starostlivosti	<i>Indikátor je vypočítaný ako priemer indikátorov "očakávaná dĺžka života pri narodení" pre mužov a ženy zvlášť, a " úmrtnosť odvrátielná zdravotnou starostlivosťou". Za úmrtia odvrátielné zdravotnou starostlivosťou sú považované také, ktorým sa dalo predísť kvalitnou zdravotnou starostlivosťou. Zdroj: Eurostat</i>
Subjektívne meraný zdravotný stav	<i>Percento populácie, ktoré subjektívne považuje svoj zdravotný stav za veľmi dobrý, alebo dobrý. Zdroj: OECD</i>
Výdavky na zdravotníctvo (% z HDP)	<i>Celkové výdavky na zdravotnícku starostlivosť ako percento HDP. Zdroj: OECD</i>
Hotovostné platby domácností na zdravotníctvo	<i>Hotovostné platby domácností na zdravotníctvo ako percento celkových výdavkov na zdravotníctvo. Zdroj: OECD</i>
Spotreba alkoholu v litroch na hlavu v populácii nad 15 rokov	<i>Spotreba alkoholu v litroch na hlavu, pre obyvateľov starších ako 15 rokov. Zdroj: OECD</i>
Podiel každodenných fajčiarov v populácii nad 15 rokov	<i>Percento populácie staršej ako 15 rokov, ktorá denne fajčí. Zdroj: OECD</i>
Efektívnosť zdravotníctva	<i>Rozdiel v predpovedanej dĺžke života od skutočnej podľa modelu IFP (Filko et al., 2014)</i>
Odvrátielná úmrtnosť - predchádzateľné úmrtia	<i>Koncept predchádzateľných úmrtí obsahuje úmrtia, ktorým by bolo možné predísť opatreniami v oblasti verejného zdravotníctva ovplyvňujúce správanie a životný štýl, sociálno-ekonomický status a podmienky životného prostredia. Zdroj: Eurostat</i>
Bezpečnosť	<i>Indikátor je vypočítaný ako podiel vrážd na 100 000 obyv a pocit bezpečia pri chôdzi v noci osamote. Zdroj: OECD</i>
Smrteľné nehody na cestách	<i>Počet osôb na mil obyvateľov, ktoré zahynuli v dôsledku dopravnej nehody do 30 dní od nehody s vylúčením samovrážd, Zdroje: OECD: Transport Safety, Road Injury Accidents; Eurostat</i>
Vlámnia na súkromný majetok	<i>Vlámnia na súkromný majetok na 100 tis. obyvateľov. Zdroj: Eurostat</i>
Krádeže áut	<i>Krádeže osobných áut na 100 tis. Obyvateľov. Zdroj: Eurostat</i>
Drogová kriminalita	<i>Kriminalita spojená s drogami a ich výrobou na 100 tis. Obyvateľov. Zdroj: Eurostat</i>